

Женско друштво између љубави и страха

Београђанке

Живка Радојевић 1917. године у српском грађанском костиму, у знак отпора окупатору (у средини) и у предратним европским моделима (1911. и 1912)

Београд за време бомбардовања

Дневник Наталије Аранђеловић од 1915. до 1918. године

Светски рат (1914–1918) је донео бројна искушења и ставио на испит зрелости супруге српских официра. Уобичајени породични живот у мирнодопским условима подразумевао је за њих улогу мајке, најчешће са бројним потомством, и узорне супруге, достојне једног официра. Породични живот су реметила само периодична одсуства супруга и оца због природе посла којим се бавио. У првој и другој ратној години породице српских официра осетиле су на својој кожи искуства живота у збегу и избеглиштву, повлачење за војском до граница Краљевине Србије, потом по зими и снегу кроз беспутну Албанију. За оне који су одлучили да остану у Србији, живот под окупационом управом такође је донео бројне непријатности. Ружне појаве: пљачкање, оштећења и одузимања станова и кућа, намештаја и одевних предмета – постале су саставни део живота који се није могао избећи.(...)

Наталија Аранђеловић је пуне четири године била "глава" породице. Показала се као изузетно издржљива жена, спремна на тешкоће и проблеме које је углавном успешно решавала. Водила је обичан живот, сличан животу њених комшиница.(...)

У окупацији је често до новца долазила продајом своје елегантне гардеробе и кућног намештаја. Најважније, али и најтеже, било је набавити довољно хране и дрвета за огрев и одеће и обуће за децу (Дневник, стр. 38–40).

Странице њеног дневника пуне су размишљања о судбини Српкиња, којима је Светски рат донео улогу о којој нису ни сањале: да саме организују и воде послове и издржавају породицу.(...)

Стан у којем је живела породица Аранђеловић био је у једној од четири зграда са заједничким дворштем. У зградама су живеле жене и деца. У целој Мољеровој улици био је само један мушкарац, комшија Шљивић! (Дневник, стр. 76).

Уопште у Србији су најбројније биле жене, потом деца, па у знатно мањем броју старији мушкарци. Млађих мушкараца било је изразито мало. Стога је такво друштво у историографији названо "женско друштво". Жене су постале главни ослонац породице. Рођаке, пријатељице и комшинице госпође Аранђеловић, као и она сама, мислиле су само на повратак српске војске и бринуле због неизвесне судбине трупа у којима су се борили њихови мужеви, синови, браћа, очеви.

Стало су страховале да ли ће се вратити живи.

О томе је Наталија записала: "Страшно нас муче и киње – зар је све то лако издржати кад све тако прозно чујемо! Па то је од страха да полудимо – још ми имамо страшне тренутке да проживимо и велико је питање да ли ћемо крај сачекати!" (Дневник, стр. 68) (...)

У српском друштву је пресудно за одређење статуса жене био друштвени положај њеног мужа. Српкиње су тек за време Светског рата биле у позицији да самостално доносе одлуке битне за породицу. Наталија се одлично снашла у "новој" улози.(...)

Наталија Аранђеловић

Венчана фотографија капетана Јотића

Једном је, реагујући на похвале које су министри те исте владе изrekli Српкињама, написала: „Па и јест нама треба свака заслуга да се ода, јер ми подижемо овај подиладак, ово је темељ и стуб Србије“.

(Дневник, стр. 121)(...)

Наталија Аранђеловић и њене савременике живеће су у времену које је имало јасно изграђен систем вредности и мерила о националним и родољубивим "стварима". Српкиње су васпитаване од детињства, да ниједна жртва није велика за слободу отаџбине. Стога су достојанствено поднеле и издржале вишегодишњи тежак живот и губитак најближих у рату.(...)

На крају Светског рата Николу Аранђеловића је поново чекала улога главе породице и "куће", коју је за време рата преузела његова супруга. Наталија је опет била госпођа мајора Николе Аранђеловића, узорна супруга и мајка петоро деце. Ишла је у посете рођакама и пријатељницама, облачила се и чешљала по последњој моди, имала послугу и помоћ у кућним пословима. Поред свега тога, имала је огромно поштовање свог мужа што је у рату сачувала породицу.

Овај текст састављен је од цитата из научног рада проф. др Бојке Младеновић - Женско друштво између љубави и страха: Дневник Наталије Аранђеловић од 1915. до 1918. године, Теме 2, Ниш, 2014. (стр. 723-732)

Пркос

Оптерећујућа психоаза рата, неизвесност коју доноси сваки нови дан услед немаштине и беде, тешко су поднеле многе жене. Додатну муку за многе од њих представљала је раздвојеност од мужа. Душе им је морила и сумња да их мужеви можда варују, док оне брину о деци. У њима се знао јавити и пркос, сриба што им тако пролазе најлепши дани живота.

Наталија Ђорђевић је у свом дневнику записала: "При отвореном прозору, стадох и мишљах на тебе шта ли радиш, да ли нас се сећаш и да ли нас још волеш? Децу да, али шта мислиш о мени?...имаш разонођења и проводиш се! Жена је један бедан створ што мора све да трпи и сноси, а виша је од човека. Кадра је све учинити као и човек.

Па зашто да и ми немамо то исто право? Зашто, да би сачувале част свога мужа! Глупост, а живот дотле пролази. Знаш ли докле ћу живети?... не...е па добро, зашто да ми године овако пролазе у залуд док ти грабиш ...бринеш донекле за своју децу, али опет провед настављаш, разонођујеш се! Рећи ћеш ми, не то није истина! О томе нећу ни да те испитујем, само то ћу мојој женској деци у памет уливати, слободна љубав то је живот! Чекају да се уда, чекају на мужа, најлепше време, дође прође! Не не, ја сам доста искусила, мене боли, ја много осећам, зато нека моја деца уживају!"

